

Görsel Okuma ve Görsel Sunu Becerileri Bağlamında 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının İncelenmesi

İsmail Yavuz ÖZTÜRK^{1*} & Mehmet KAVAS²

Gönderilme Tarihi: 01 Aralık 2019 Kabul Tarihi: 31 Aralık 2019

Öz

Araştırma ile 2017 yılında yenilenen ve 2018 yılında güncellenen Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin görsel okuma ve görsel sunu yapma becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımlara yer verilme durumu ortaya konmaya çalışılmaktadır. 2018 yılında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından güncel hâli yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı bu araştırmanın çalışma nesnesini oluşturmaktadır. Doküman incelemesi yöntemi ile ele alınan Program'ın dinleme/izleme ve okuma öğrenme alanlarında görsel okuma becerisini geliştirecek yeterli sayıda kazanımın mevcut olduğu fakat okuma kazanımlarının sınıf seviyelerine göre düzenlenmediği tespit edilmiştir. Konuşma ve yazma öğrenme alanlarına ait kazanımların ise sadece bir metnin görseller vasıtasıyla zenginleştirilip desteklenmesini hedeflediği, öğrencilerin yalnızca görseller kullanarak kendilerini ifade etmelerini sağlamaktan uzak olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın sonunda öğrencilerin etkili görsel okuma ve görsel sunum yapma becerileri kazanmalarına yönelik olarak kazanımlara dayalı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Görsel okuma, görsel sunu, Türkçe dersi öğretim programı, Türkçe eğitimi.

Abstract

Whether Turkish Course Curriculum that regenerated in 2017 and updated in 2018 gives place to acquisitions on improving childrens' visual reading and visual presentation skills is the main objective of this scientific paper. 2018 Turkish Course Curriculum that published in Board of Education's website is the research object. It has been identified via document analysis method that there are enough acquisitions to improve visual reading in listening/watching and reading skills but acquisitions in reading skill are not regulated according to grade levels. Acquisitions belong to speaking and writing skills target only supporting and enriching any text by visuals and are far away from allowing students to express themselves via using only visuals. Suggestions based on enabling students to acquire effective visual reading and visual presentation skills are uttered.

Anahtar Kelimeler: Visual reading, visual presentation, Turkish course curriculum, Turkish education.

¹Mersin Üniversitesi, Mersin/Türkiye (iyavuzozturk@mersin.edu.tr)

Orcid ID: 0000-0001-6256-4387

²Mersin Üniversitesi (Yüksek Lisans Öğrencisi), Mersin/Türkiye (mehmet.kavass@gmail.com)

Orcid ID: -

*Sorumlu Yazar (Corresponding Author)

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya temel teşkil eden problem durumu ortaya konduktan sonra araştırmanın önemi, varsayımları ve sınırlılıkları hakkında bilgi verilmektedir.

Problem Durumu

Devletlerin kalkınmasında, bireylerinin eğitim ve öğretimi önem taşımaktadır. Kalkınmış devletler incelendiğinde bireylerinin nitelikli ve iyi eğitilmiş oldukları görülür. Bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler ile birey ve toplumların ihtiyacı değişmekte, yeni öğrenme-öğretme yaklaşımları ortaya çıkmaktadır. Eğitim ve öğretim faaliyetlerine temel teşkil eden öğretim programları da bu değişim ve güncellemelerden etkilenmektedir.

Türkiye’de, Cumhuriyet’in ilanından bu tarafa diğer dersler gibi Türkçe dersi öğretim programları da çeşitli dönemlerde yenilenmiş veya güncellenmiştir. Bu programların bazıları ilkököl ve ortaokul düzeylerine birlikte bazıları ise ayrı ayrı hitap edecek şekilde hazırlanmıştır. Bugüne kadar yayımlanan programlar, sınıf düzeyleri de dikkate alınarak aşağıda listelenmektedir:

- 1924 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı (1-5. sınıflar)
- 1924 Lise Birinci Devre Müfredat Programı (6-8. sınıflar)
- 1926 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı (1-5. sınıflar)
- 1929 Orta Mektep Türkçe Programı (6-8. sınıflar)
- 1930 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı (1-5. sınıflar)
- 1931-1932 Ders Senesi Tadilatı Türkçe Programı (6-8. sınıflar)
- 1936 İlkokul Türkçe Programı (1-5. sınıflar)
- 1938 Ortaokul Türkçe Programı (6-8. sınıflar)
- 1948 İlkokul Türkçe Programı (1-5. sınıflar)
- 1949 Ortaokul Türkçe Programı (6-8. sınıflar)
- 1962 Ortaokul Türkçe Programı (6-8. sınıflar)
- 1968 İlkokul Türkçe Programı (1-5. sınıflar)
- 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı (1-8. sınıflar)
- 2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-5. sınıflar)
- 2006 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8. sınıflar)
- 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. sınıflar)
- 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. sınıflar)

Yukarıdaki programlar arasında öğrencilerin görsel okuma ve görsel sunum yapabilme becerilerini geliştirmeyi amaçlayıp bu doğrultuda hedefler belirleyenler bulunmaktadır.

2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (1-5. sınıflar) “Görsel Okuma ve Görsel Sunu” adıyla bu beceriler ilk kez ayrı bir öğrenme alanı olarak kendine yer bulmuştur. Görsel okumanın “şekil, sembol, resim, grafik, tablo, beden dili, doğa ve sosyal olayları okuma, anlama ve zihinde yapılandırma (MEB, 2004, s. 18)” görsel sununun ise “öğrencilerin duygu, düşünce ve bilgilerini görseller aracılığıyla aktarmaları (s. 18)” olarak tanımlandığı Program’da bu öğrenme alanına ait birçok amaç ve kazanım sıralanmıştır. Bir yıl sonra ortaokul 6-8. sınıflara yönelik yayımlanan Program’da ise bu öğrenme alanına yer verilmemiş ancak bazı kazanımlar, diğer öğrenme alanlarına ait amaçlar arasına dâhil edilmiştir. Daha sonra yayımlanan 2015 ve 2017 programlarında da durum değişmemiştir.

2017 yılında yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı, 2017-2018 eğitim ve öğretim yılından itibaren kademeli bir şekilde uygulamaya konmuş; süreç boyunca yapılan izleme ve değerlendirme çalışmaları neticesinde 2018’de güncellenmiştir. Güncellenen 2018 Programı’nda da görsel okuma ve görsel sunu becerilerine ayrı bir öğrenme alanı olarak yer verilmediği tespit edilmiştir. Oysa 21. yüzyıl becerileri arasında gösterilen ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda da ifade edilen “etkili iletişim” becerisinin (Kotluk ve Kocakaya, 2015; MEB, 2018; P21, 2019) bireylere kazandırılması noktasında görsel okuma ve görsel sunumun önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir. Günlük hayatta resim, fotoğraf, grafik simge, video gibi görsellere yoğun bir şekilde maruz kalan 21. yüzyıl insanının, bunlarla sunulan mesajları hızlı ve doğru anlayarak kendini yine bu sistemlerle etkili ifade edebilmesi beklenmektedir. Bu nedenle örgün eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü okullarda öğrencilerin etkili birer görsel okuyan ve görsel sunum yapabilen bireyler olarak yetiştirilmelerini hedefleyen kazanımların önemi ortaya çıkmaktadır.

Türkçe dersi öğretim programlarını görsel okuma ve görsel sunu becerileri açısından inceleyen bazı akademik araştırmalara rastlanmaktadır.

Bozkurt (2011), “İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Ders Programı Görsel Okuma-Görsel Sunu Kazanımlarının ve İlk Okuma Yazma Öğretiminde Kullanılan Görsellerin Etkililiğinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde 2005 (1-5. Sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı’na ait ilk okuma ve yazma bölümündeki görsel okuma ve görsel sunu kazanımlarının öğrenci seviyesine uygunluğunu ve becerilerin kazandırılması sürecinde yaşanan sorunları öğretmen görüşleri doğrultusunda belirlemeye çalışmıştır. Kuru’nun (2008) “İlköğretim Beşinci Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Görsel Okuma ve Görsel Sunu Becerilerinin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, 2005 (1-5. Sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın beşinci sınıf düzeyindeki görsel okuma ve görsel sunu kazanım, etkinlik, yöntem-teknik ve araç-gereçleri ile ölçme-değerlendirme süreci, temel alınan yaklaşımlar öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Balun (2008) aynı Program’ın kazanımlara ulaşmadaki etkililiğini öğretmen görüşlerini toplayarak ortaya koymaya çalışmıştır. Özyurt Aydemir, 2016’da yayınladığı yüksek lisans tezinde 2005 (1-5. Sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan görsel okuma ve görsel sunu kazanımlarına yönelik öğrenci görüşlerini toplamış; bu kazanımların öğrenci düzeyine uygunluğu ve öğrenciye kazandırma sürecinde karşılan eksiklikleri, sorunları öğretmen görüşlerine göre değerlendirmiştir. Akpınar (2009) ise sınıf düzeyi aralığını genişleterek birden beşinci sınıfa kadar görsel okuma ve görsel sunu kazanımlarının etkililiğini öğretmen görüşlerine dayanarak tespit etmeye çalışmıştır. İşeri ve Baştuğ (2016), 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nı değerlendirdikleri makalede, 2005 Programı’nda bulunan görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanının 2015 Programı’ndan kaldırılmasını olumsuz bir durum olduğunu vurgulamışlardır.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin görsel okuma ve görsel sunum yapabilme becerileri açısından 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın daha çok değerlendirildiği ve bu değerlendirmenin öğretmen görüşlerine dayanarak yapıldığı görülmektedir. İşeri ve Baştuğ’un çalışmaları dışında 2015 ve 2017 programlarını söz konusu beceriler açısından ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Dolayısıyla 2017 yılında yenilenip 2018’de güncellenen ve özel amaçları arasında “öğrencilerin okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları”; “duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri”; “basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretmeleri (MEB, 2018, s. 7)” olan Türkçe Dersi Öğretim

Programı'nı bahsi geçen beceriler açısından değerlendiren bu araştırmanın, dile getirilen eksiklikleri gidererek alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, “Öğrenme-Öğretme Yaklaşımı” başlığı altında “Dersin işlenişinde ve uygulamalarda görsel iletişim araçlarına yer verilmeli; slayt, bilgisayar, televizyon, etkileşimli tahta, internet, EBA içerikleri vb. etkin olarak kullanılmalıdır (MEB, 2018, s. 9).” ifadesine yer vererek öğrenme-öğretme sürecinde görsel içeriklerden yararlanmaya vurgu yapan 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarının görsel okuma ve görsel sunu becerilerini öğrencilere kazandırabilme açısından değerlendirilmesidir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın, öğrencilerin görsel okuma becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımlara yer verme durumu nedir?
2. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın, öğrencilerin görsel sunu becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımlara yer verme durumu nedir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, yöntemi, çalışma nesnesi hakkında bilgi verildikten sonra verilerin toplanma ve analizi süreci anlatılmıştır.

Araştırmanın Modeli

Nitel modelde tasarlanan bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olabildiği gibi, diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı durumlarda ek bilgi kaynağı olarak da işe yarayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 187). Bu kapsamda 2018 yılında güncellenen Türkçe Dersi Öğretim Programı görsel okuma ve görsel sunum yapma becerileri kapsamında analiz edilmiştir.

Araştırmanın Çalışma Nesnesi

2017 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca yayımlanan ve 2018'de güncellenen Türkçe Dersi Öğretim Programı bu araştırmanın çalışma nesnesidir.

Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının genel ağ sayfasında (MEB, 2018) yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki “dinleme/izleme”, “okuma”, “konuşma”, “yazma” öğrenme alanlarına ait kazanımlardır. Bu kazanımlardan öğrencilerin görsel okuma ve görsel sunum yapma becerileri ile ilgili olanlar, araştırmacı tarafından hazırlanan bir gözlem formuna not edilmiştir. Toplanan veriler betimsel analiz tekniğine uygun olarak genelde “görsel okuma” ve “görsel sunu” becerileri; özelde ise yukarıda sıralanan öğrenme alanları yönüyle sınıflandırılarak başlıklar hâlinde sunulmuştur. Sunulan kazanımlara ilişkin yorumlar da yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın problem cümlelerine cevap aramak adına toplanan veriler ve bunlara ilişkin yorumlara yer verilmektedir.

Program'da Öğrencilerin Görsel Okuma Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Kazanımlar

Görsel okuma, bireyin görsel içeriklerle iletilen mesajları algılamada yararlanacağı bir anlama becerisidir. Program'da, bu kapsamda iki öğrenme alanı bulunmaktadır: Dinleme/izleme ve konuşma. Bu nedenle söz konusu öğrenme alanlarına ait kazanımlar incelenmiştir.

Dinleme/İzleme Öğrenme Alanı ve Görsel Okuma Becerisi

İzleme becerisi, bireylerin görme duyusuna hitap eden içerikleri hızlı, doğru ve eksiksiz anlayabilmelerini gerektirir. Program'da izleme, dinleme becerisi ile birlikte sunulmuştur. Dolayısıyla dinleme/izleme öğrenme alanına ait kazanımlar, öğrencilerin görsel okuma becerilerine yöneliktir, denebilir. Bu kazanımlar şunlardır:

Tablo 1. Program'da görsel okuma becerisi ile ilgili olduğu düşünülen dinleme/izleme kazanımları

Sınıf Düzeyi	Kazanımlar
1. Sınıf	T.1.1.4. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metin hakkında tahminde bulunur.
	T.1.1.5. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi hakkında tahminde bulunur.
	T.1.1.6. Dinlediği/izlediği metni anlatır (Olayları oluş sırasına göre anlatması için teşvik edilir.).
	T.1.1.7. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
	T.1.1.8. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir [Sadece olay, şahıs ve varlık kadrosuna yönelik sorular (ne, kim) yöneltilir.].
	T.1.1.11. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.
2. Sınıf	T.2.1.1. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder.
	T.2.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.
	T.2.1.3. Dinlediği/izlediği metni anlatır (Olayların oluş sırasına göre anlatılması sağlanır.).
	T.2.1.4. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
	T.2.1.5. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir [Olay, şahıs, varlık kadrosu ve mekâna yönelik sorular (ne, kim, nerede) yöneltilir.].
	T.2.1.6. Dinlediklerine/izlediklerine farklı başlıklar önerir.
3. Sınıf	T.2.1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.
	T.3.1.1. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder.
	T.3.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.
	T.3.1.3. Dinlediği/izlediği metni ana hatlarıyla anlatır.
	T.3.1.4. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.
	T.3.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
	T.3.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
	T.3.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir [Olay, şahıs, varlık kadrosu ve mekâna yönelik sorular (ne, kim, nerede ve nasıl) yöneltilir.].
	T.3.1.8. Dinlediklerine/izlediklerine farklı başlıklar önerir.
	T.3.1.9. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.
4. Sınıf	T.3.1.10. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini ifade eder.
	T.3.1.13. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.
	T.4.1.1. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder.
	T.4.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.
	T.4.1.3. Dinlediği/izlediği metni ana hatlarıyla anlatır.

	T.4.1.4. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.
	T.4.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
	T.4.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
	T.4.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir [Olay, şahıs, varlık kadrosu ve mekâna yönelik sorular (ne, kim, nerede, nasıl, neden ve ne zaman) yöneltilir.].
	T.4.1.8. Dinlediklerine/izlediklerine farklı başlıklar önerir.
	T.4.1.9. Dinledikleri/izledikleri ilgili görüşlerini ifade eder.
	T.4.1.10. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.
	T.4.1.11. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir [Öğrencilere medya metinleri (reklam, kamu spotu vb.) dinletilerek/izletilerek bunların hedef kitlesi ve amacı hakkında çıkarımda bulunmaları sağlanır; öğrencilerin dinledikleri/izlediklerinin içeriğini tutarlılık açısından sorgulamaları sağlanır.].
	T.4.1.13. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.
	T.5.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.
	T.5.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder (Öğrencilerin kelime anlamlarına yönelik tahminleri ile sözlük anlamlarını karşılaştırmaları sağlanır.).
	T.5.1.3. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
	T.5.1.4. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.
	T.5.1.5. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.
	T.5.1.6. Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.
	T.5.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.
	T.5.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.
	T.5.1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.
	T.5.1.10. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir [Çizgi film vb. izletilerek örtülü anlamlar hakkında çıkarımda bulunulması sağlanır; öğrencilerin dinlediklerindeki/izlediklerindeki tutarlılığı sorgulamaları sağlanır.].
	T.5.1.11. Dinledikleri/izledikleri ilgili görüşlerini bildirir.
5. Sınıf	T.6.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.
	T.6.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder (Öğrencilerin tahminlerini kelimelerin sözlük anlamları ile karşılaştırmaları sağlanır.).
	T.6.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.
	T.6.1.4. Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.
	T.6.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
	T.6.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.
	T.6.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.
	T.6.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.
	T.6.1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.
	T.6.1.10. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir [Öğrencilere reklam filmleri dinletilerek/izletilerek bunlardaki mesajların ve örtülü anlamların tespit edilmesine yönelik çalışmalar yaptırılır; öğrencilerin içeriklerdeki tutarlılığı sorgulamaları sağlanır.].
	T.6.1.11. Dinledikleri/izledikleri ilgili görüşlerini bildirir.
6. Sınıf	T.7.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.
	T.7.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder (Öğrencilerin kelime anlamlarına yönelik tahminleri ile sözlük anlamlarını karşılaştırmaları sağlanır.).
	T.7.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.
	T.7.1.4. Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevaplar.
	T.7.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
	T.7.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
	T.7.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.
	T.7.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.
7. Sınıf	

	T.7.1.9. Dinlediklerinde/izlediklerinde başvurulan düşünceyi geliştirme yollarını tespit eder (Düşünceyi geliştirme yollarından tanımlama, karşılaştırma ve benzetmenin belirlenmesi sağlanır.)
	T.7.1.10. Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular.
	T.7.1.11. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili görüşlerini bildirir.
	T.7.1.12. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir (Medya metinlerindeki örtülü anlamı belirlemesi sağlanır; medya metinlerinin hedef kitlesi ve amacının sorgulanması sağlanır.)
	T.7.1.14. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.
	T.8.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.
	T.8.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder (Öğrencilerin kelime anlamlarına yönelik tahminleri ile sözlük anlamlarını karşılaştırmaları sağlanır.)
	T.8.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.
	T.8.1.4. Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.
	T.8.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu tespit eder.
	T.8.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.
	T.8.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.
	T.8.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.
	T.8.1.9. Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular.
	T.8.1.10. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili görüşlerini bildirir.
	T.8.1.11. Dinledikleri/izledikleri medya metinlerini değerlendirir (Medya metinlerinin amacını ve kaynağını sorgulamaları sağlanır.)
8. Sınıf	T.8.1.12. Dinlediklerinde/izlediklerinde başvurulan düşünceyi geliştirme yollarını tespit eder (Düşünceyi geliştirme yollarından örneklendirme, tanık gösterme ve sayısal verilerden yararlanma belirlenir.)
	T.8.1.13. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.

Görüldüğü üzere görsel okuma becerisiyle ilgili olduğu düşünülen dinleme/izleme kazanımları sınıf seviyelerine göre aşamalı olarak artmaktadır. İzlenen içerik hakkında tahmin yürütme, içeriği özetleme, konuyu belirleme, konuşmacının sözlü olmayan (beden dili) mesajlarını kavrama becerileri her sınıf seviyesinde yer alırken izlenene ilişkin sorulara cevap verme becerisinde sınıflara göre düzeylendirme söz konusudur. İzlenen içeriğe ilişkin başlık belirleme, 2. sınıftan itibaren her sınıf düzeyinde geliştirilmesi hedeflenen beceriler arasındadır. Öğrencilerin izlediklerinde karşılaştıkları ve anlamını bilmedikleri sözcüklerin anlamını tahmin edebilme, izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirleyebilme, hikâye edici içerikleri canlandırabilme ve izledikleri ile ilgili görüşlerini dile getirebilme becerilerinin 3. sınıftan itibaren her sınıf düzeyinde geliştirilmesi hedeflenmektedir. İzlenen içerikte başvurulan düşünceyi geliştirme yollarını tespit edebilme ve içeriğin tutarlılığını sorgulayabilme becerileri ise sadece 7 ve 8. sınıflarda öğrencilere kazandırılması düşünülen kazanımlardır.

Program'ın dinleme/izleme öğrenme alanı kapsamındaki kazanımlara dikkat edildiğinde, öğrencilerin izledikleri -bunlar sadece göze veya hem göz hem de kulağa hitap edebilir- içeriklere odaklanılmaktadır. Diğer bir ifadeyle onların iyi bir medya okuru (medya ile iletilen mesajları hızlı, doğru ve eksiksiz anlayabilen) olabilmeleri hedeflenmektedir. İster sesli ister sessiz olsun, görsel kanala hitap eden ve resim, fotoğraf, çizim vb. görsellerle bireylere iletilen mesajları etkili anlayabilme ile ilgili olan bu beceri görsel okuma kapsamında düşünülebilir. 21. yüzyıl becerilerinin yanı sıra 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın girişindeki "Yetkinlikler" bölümünde de ifade edildiği (s. 4) üzere Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde sunulan yeterlilikler arasında dijital yetkinliğin mevcut olduğu göz önüne alınacak olursa medya bağlamında dinleme/izleme öğrenme alanının uygun kazanımları barındırdığı yorumu yapılabilir.

Okuma Öğrenme Alanı ve Görsel Okuma Becerisi

Program'ın okuma öğrenme alanı kapsamındaki kazanımları incelendiğinde öğrencilerin görsel okuma becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımlara da yer verildiği görülmektedir. Bu kazanımlar aşağıdaki tabloda listelenmektedir:

Tablo 2. Program'da görsel okuma becerisi ile ilgili olduğu düşünülen okuma kazanımları

Sınıf Düzeyi	Kazanımlar
1. Sınıf	T.1.3.9. Görsellerden hareketle kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder (Kelime haritası, kelime kartları ve benzer araçlardan yararlanılır.).
	T.1.3.13. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.
	T.1.3.14. Görsellerden hareketle okuyacağı metnin içeriğini tahmin eder.
	T.1.3.19. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.
2. Sınıf	T.2.3.7. Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder (Resimli sözlük, kelime haritası, kelime kartları ve benzer araçlardan yararlanılır; öğrencilerin yeni öğrendikleri kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturmaları sağlanır.).
	T.2.3.10. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.
	T.2.3.11. Görsellerden hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.
	T.2.3.18. Yazılı yönergeleri kavrar (Görsellerle desteklenerek kısa ve basit yemek tarifleri ile çocuk oyunları yönergelerinden faydalanılır.).
	T.2.3.19. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar (Geri dönüşüm işaretleri ve özel gereksinimli bireylere yönelik semboller üzerinde durulur.).
3. Sınıf	T.3.3.7. Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder (Resimli sözlük, kavram haritası, sözlük, deyimler ve atasözleri sözlüğü ve benzer araçlardan yararlanılır; öğrencilerin yeni öğrendikleri kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturmaları sağlanır.).
	T.3.3.11. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.
	T.3.3.12. Görsellerden hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.
	T.3.3.25. Görsellerle okuduğu metnin içeriğini ilişkilendirir (Görsel ve konu arasındaki ilişki vurgulanır.).
	T.3.3.26. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar [Bilişim teknolojileri (bilgisayar, tablet) ve iletişim araçlarında kullanılan şekil ve semboller üzerinde durulur.].
4. Sınıf	T.4.3.13. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.
	T.4.3.14. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.
	T.4.3.22. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar (Haritalar, medya işaretleri ve sembolleri üzerinde durulur.).
	T.4.3.25. Yönergeleri kavrar (Harita, ilan, afiş, ilaç prospektüsü, ürün etiketi, kullanım kılavuzu gibi materyallerden faydalanılır.).
	T.4.3.29. Görsellerle okuduğu metnin içeriğini ilişkilendirir [Görsellerin metinde aktarılan anlama nasıl katkı sağladığını (duygu oluşturma, kahramanların veya yerlerin özelliklerini vurgulama vb.) açıklaması ve yorumlaması sağlanır.].
5. Sınıf	T.4.3.33. Medya metinlerini değerlendirir [Farklı türdeki medya metinlerinin (reklam amaçlı el ilanları, web siteleri, seyahat broşürleri, el kitapları, bloglar vb.) amacı ve hedef kitlesi hakkında görüş bildirilmesi sağlanır.].
	T.5.3.21. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.
	T.5.3.22. Görsellerle ilgili soruları cevaplar (Resim ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır; haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.).
6. Sınıf	T.5.3.25. Medya metinlerini değerlendirir (İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.).
	T.6.3.15. Görselden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.
	T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar (Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır; haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.).

	T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir (İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlar.).
	T.7.3.14. Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.
	T.7.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar (Duvar yazısı ve karikatürlerin incelenmesi ve bunlarla ilgili görüş bildirilmesi sağlanır; haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.).
	T.7.3.31. Medya metinlerini değerlendirir (İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlar.).
7. Sınıf	T.7.3.35. Metnin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır (Hikâye, masal, fıkra gibi metinler; çizgi film animasyon gibi medya sunumları ile karşılaştırması sağlanır; kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönlerinden karşılaştırılması sağlanır.).
	T.8.3.12. Görsel ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.
	T.8.3.27. Görsellerle ilgili soruları cevaplar (Çizgi roman ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır; haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.).
	T.8.3.29. Medya metinlerini analiz eder [Medya metinlerinin amaçlarının (kültür aktarma, olay yorumlama, bilgilendirme, eğlendirme, ikna etme) belirlenmesi sağlanır.].
8. Sınıf	T.8.3.35. Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar (Kullanım kılavuzları incelenir.).

Tablo 2'ye göre okuma becerisi kapsamında görsel okuma ile ilgili olduğu düşünülen 10 farklı kazanımla karşılaşılmaktadır. Bunların dinleme/izleme kazanımlarından farklı olarak her sınıf düzeyinde daha az tekrarlandığı söylenebilir. Örneğin “Görsellerden hareketle bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder.” kazanımı sadece 1, 2 ve 3. sınıftaki öğrencilere yönelik olarak sunulmuştur. İlerleyen sınıflarda bu kazanıma yer verilmemiş olması bir eksiklik olarak düşünülmektedir. Kazanım açıklamalarına bakıldığında sınıf düzeylerine göre içeriklerin farklılaştığı görülmektedir.

“Görsellerle okuduğu metnin içeriğini ilişkilendirir.” olarak geçen ve öğrencilerin ilişki kurmalarını gerektiren kazanım yalnızca 3 ve 4. sınıflara yönelik olarak sunulmuştur. 3. sınıfta öğrencilerin görsel ile konu arasında ilişki kurmaları beklenirken sonraki yıl görsellerin duygu oluşturma, kahraman veya yerlerin özelliklerini vurgulamaya yaptığı katkıyı açıklamaları ve yorumlamaları beklenmektedir.

“Yönergeleri kavrar.” şeklinde 4. sınıfa yönelik sunulan kazanım, 2. sınıf düzeyinde “Yazılı yönergeleri kavrar.”; 8. sınıfta ise “Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.” biçiminde ifade edilmektedir. Aynı hedefe yönelik olan bu kazanımların açıklamalarına göre 2. sınıf öğrencilerinin görsellerle desteklenen kısa ve basit yemek tarifleri ile çocuk oyunları; 4. sınıf öğrencilerinin harita, ilan, afiş, ilaç prospektüsü, ürün etiketi ve kullanım kılavuzu; 8. sınıf öğrencilerinin ise kullanma kılavuzu yönergelerini kavramaları hedeflenmektedir. 2. sınıfta listelenen 2 yönerge türünün 4. sınıfta 6, 8. sınıfta 1'e indirildiği görülmektedir. Bu durum 2, 4 ve 8. sınıftaki öğrencilerin kavramaları beklenen yönerge türleri arasında sınıf seviyesinin dikkate alınmadığı yorumu yapılabilir.

“Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.” cümlesiyle kendine yer bulan; öğrencilerin hikâye, masal, fabl gibi metinleri çizgi film, animasyon gibi medya sunumlarıyla karşılaştırmalarının hedeflendiği kazanım, Program'da sadece 8. sınıf öğrencilerine yönelik verilmiştir. Medyayı anlama üzerine yer verilen diğer bir kazanım olan “Medya metinlerini değerlendirir.” 4, 5, 6 ve 7. sınıfta sunulmuştur. 8. sınıfta ise kazanımın yüklemine değişiklik yapılmış ve kazanım “Medya metinlerini analiz eder.” olarak geçmiştir. Dolayısıyla 4'ten 7. sınıfa kadar öğrencilerin genel ağ, sinema ve televizyonda gördükleri iletileri değerlendirme; 8. sınıfta analiz etme becerisi kazanımları beklenmektedir. Oysa Bloom'un taksonomisine (Arı,

2013, s. 263; Bümen, 2006, s. 6; Krathwohl, 2002, s. 215; Tutkun, 2012, s. 17) göre analiz, değerlendirme becerisinden önceki basamakta yer almakta olup değerlendirme, daha karmaşık bir süreçtir. Bu nedenle söz konusu kazanımda öğrencilerin bilişsel alan basamaklarına dikkat edilmediği düşünülmektedir.

Öğrencilerin günlük hayatta karşılaştıkları şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını bilmeleri ile ilgili kazanıma 1'den 4. sınıfa kadar yer verilmektedir. 1. sınıfta herhangi bir açıklanmayla karşılaşılmazken 2. sınıfta öğrencilerin geri dönüşüm ile ilgili ve özel gereksinimli bireylere hitap eden, 3. sınıfta bilişim teknolojileri ve iletişim araçlarında kullanılan, 4. sınıfta ise harita ve medyada yer alan grafik simgeleri doğru anlayabilmeleri hedeflenmektedir. İlkokul düzeyinde ayrıntılı olarak açıklaması yapılan bu kazanıma ortaokul 5, 6, 7, ve 8. sınıfta yer verilmediğinin altını çizmek gerekmektedir. Hâlbuki grafik simgeler, öğrencilerin hayat boyu farklı alanlarda (kamusal alanlar; ürün ambalaj ve etiketleri) karşılaşacakları kodlama sistemlerindedir. Bu nedenle söz konusu kazanıma, ortaokulun sonuna kadar Program'da yer verilmesi uygun olacaktır. Zira Öztürk'ün (2018) bir araştırmasına göre ortaokul ve lise öğrencilerinin çoğunluğu Uluslararası Standartlaştırma Teşkilatı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yayımlanan ve okullarında karşılaşabilecekleri standart grafik simgelerden bazılarını ("acil toplanma yeri", "cam malzemeden üretilmiş geri kazanılabilir ambalaj", "Kâğıt/karton malzemeden üretilmiş geri kazanılabilir ambalaj" mesajlarını iletenler) anlayamamıştır. "Net miktar", "Ambalajın geri dönüşümü ÇEVKO'ya devredilmiştir.", "gıda ile temas eden malzeme", "geri kazanılabilir ambalaj", "pet malzemeden üretilmiş geri kazanılabilir ambalaj", "yangın söndürme cihazı", "yangın hortumu" ve "kadın tuvaleti" mesajlarını ileten grafik simgeler de bu öğrencilerin yarıya yakını tarafından doğru anlamlandırılmamıştır.

Program'da her sınıf düzeyinde tekrar eden iki kazanım vardır: "Görsellerle ilgili soruları cevaplar." ile "Görsellerden hareketle okuyacağı metnin içeriğini/konusunu tahmin eder."... Bunlardan ilkinde, 5. sınıftan itibaren 8'e kadar açıklamalar seviyeye uygun olarak değiştirilmiş; 5. sınıfta öğrencilerin resim ve karikatürleri, 6. sınıfta haber fotoğrafları ve karikatürleri, 7. sınıfta duvar yazısı ve karikatürleri, 8. sınıfta çizgi roman ve karikatürleri doğru yorumlamaları hedeflenmektedir. İkincisinde 4. sınıftan itibaren görsellerin yanına metin başlığı da eklenmiştir.

Okuma öğrenme alanında görsel okuma ile ilgili olabileceği düşünülen kazanımlara bakıldığında -iki kazanım haricinde- diğerlerinin her sınıf düzeyinde tekrar edilmediği, bazı kazanımların öğrencilerin gelişimlerine uygun olarak düzeylendirilmediği saptanmıştır.

Program'da Öğrencilerin Görsel Sunu Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Kazanımlar

Görsel sunu, bireyin kendini ifade etmek için yararlanacağı bir anlatma beceridir. Program'da, bu kapsamda iki öğrenme alanı bulunmaktadır: Konuşma ve yazma. Bu nedenle söz konusu öğrenme alanlarına ait kazanımlar incelenmiştir.

Konuşma Öğrenme Alanı ve Görsel Sunu Becerisi

Program'ın konuşma öğrenme alanı kapsamındaki kazanımları incelendiğinde öğrencilerin görseller yoluyla kendilerini ifade edebilme becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımlara da yer verildiği görülmektedir. Bu kazanımlar aşağıdaki tabloda listelenmektedir:

Tablo 3. Program’da görsel sunu becerisi ile ilgili olduğu düşünülen konuşma kazanımları

Sınıf Düzeyi	Kazanımlar
4. Sınıf	T.4.2.3. Hazırlıklı konuşmalar yapar (Öğrencilerin izledikleri bir filmi tanıtmaları, görüş ve düşüncelerini belirterek anlatmaları sağlanır; öğrencilerin verilen bir konuyu görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.).
5. Sınıf	T.5.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar (Öğrencilerin verilen bir konuyu görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve sunum öncesinde prova yapmaları sağlanır.).
6. Sınıf	T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar (Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.).
7. Sınıf	T.7.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar (Öğrencilerin düşüncelerini mantıksal bir bütünlük içinde sunmaları, görsel, işitsel vb. destekleyici materyaller kullanarak sunu hazırlamaları sağlanır.).
8. Sınıf	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar (Öğrencilerin düşüncelerini mantıksal bir bütünlük içinde sunmaları, görsel, işitsel vb. destekleyici materyaller kullanmaları, sunu hazırlamaları sağlanır; öğrenciler araştırma sonuçlarını sempozyum, panel, forum vb. ortamlarda sunmaya teşvik edilir.).

Tablo 3’e bakıldığında, görsel sunu becerilerini geliştirmeye yönelik kazanım sayısının (dinleme/izleme ve okuma ile kıyaslandığında) çok az olduğu görülmektedir. Ayrıca bu kazanımlar, 4. sınıftan itibaren kendine yer bulmaktadır. Dolayısıyla 1-3. sınıflardaki öğrencilerin görseller yoluyla kendilerini ifade edebilme becerisi kazanımları hedeflenmemiştir.

4. sınıfta öğrencilerin izledikleri bir filmi tanıtmaları, görüş ve düşüncelerini belirterek anlatmaları; verilen bir konuyu görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları hedeflenmektedir. 5 ve 6. sınıflarda bu becerilerden sadece ikincisine yer verilmiş, ilk beceri kaldırılmıştır. 7. sınıfta da benzer bir beceri hedeflenirken sunumun süresi değiştirilmiş (“Kısa” ibaresi çıkartılmış.) ve “sunumda mantıksal bütünlük” vurgusu yapılmıştır. 8. sınıfta söz konusu beceriye öğrencilerin sempozyum, panel, forum vb. ortamlarda araştırma sonuçlarını sunabilmeleri eklenmiştir.

Sonuç olarak Program’ın konuşma kazanımları arasında öğrencilerin görsel sunum yapabilme becerileri ile ilgili olabilecek bir kazanım mevcuttur ve bu kazanım açıklamalardaki farklılıklar haricinde 4-8. sınıflarda tekrar etmiştir. Öğrencilerin görseller kullanarak kendilerini etkili bir biçimde ifade edebilmeleri adına konuşma öğrenme alanına daha fazla kazanımın ilave edilmesi yerinde olacaktır.

Yazma Öğrenme Alanı ve Görsel Sunu Becerisi

Konuşmaya nazaran yazma öğrenme alanında görsel sunu ile ilgili olabileceği düşünülen daha fazla kazanım tespit edilmiştir. Bunlar aşağıdadır:

Tablo 4. Program’da görsel sunu becerisi ile ilgili olduğu düşünülen yazma kazanımları

Sınıf Düzeyi	Kazanımlar
1. Sınıf	T.1.4.6. Görsellerle ilgili kelime ve cümleler yazar. T.1.4.9. Yazılarını görsel unsurlarla destekler.
2. Sınıf	T.2.4.5. Yazılarını görsel unsurlarla destekler.
3. Sınıf	T.3.4.9. Yazdıklarını zenginleştirmek için çizim ve görseller kullanır.
4. Sınıf	T.4.4.14. Yazdıklarını zenginleştirmek için çizim, grafik ve görseller kullanır.
5. Sınıf	T.5.4.2. Bilgilendirici metin yazar (Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanmaları sağlanır.).
6. Sınıf	T.6.4.5. Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır.
7. Sınıf	T.7.4.2. Bilgilendirici metin yazar (Öğrencilerin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde yazacaklarını belirleyerek bir metin taslağı oluşturmaları, düşünceyi geliştirme yollarını kullanmaları, yazılı ve çoklu medya kaynaklarından görüşlerini destekleyecek kanıtlar sunmaları sağlanır.). T.7.4.5. Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır.
8. Sınıf	T.8.4.2. Bilgilendirici metin yazar (Öğrencilerin belirledikleri bir konu ve ana fikir etrafında giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşan bir metin taslağı oluşturmaları, gelişme bölümünde düşünceyi geliştirme yollarını kullanarak görüşlerini ifade etmeleri, görüşlerini destekleyecek kanıtlar sunmaları, sonuç bölümünde ise görüşlerini sonuca bağlamaları sağlanır.). T.8.4.8. Yazılarında mizahi öğeler kullanır.

Tablo’ya göz atıldığında, konuşma öğrenme alanına göre daha çeşitli kazanımlara rastlanmaktadır.

Öğrencilerin, yazdıklarını desteklemek için görsellerden yararlanma becerisi kazanmalarını hedefleyen kazanım -küçük ifade farklılıkları olsa da- 1’den 8’e kadar bütün sınıflarda tekrar etmiştir. Bu durum hangi metin türünün yazımı olursa olsun görsellerin işe koşulması gerektiğine Program’ın önem verdiğini göstermektedir.

1. sınıfta öğrencilerin görsellerle ilgili kelime ve cümle yazmaları beklenirken 2. sınıftan itibaren önce kısa metinler (kartpostal, tebrik kartı, kısa olaylar, günlükler, yemek veya oyun tarifleri vb.) ve daha sonra uzun metinler (hikâye edici veya bilgilendirici) kaleme alarak bunlarda uygun görseller kullanabilme becerisi kazanmaları beklenmektedir.

7 ve 8. sınıfta yer alan “Bilgilendirici metin yazar.” kazanımına ait açıklama kapsamında öğrencinin, görüşlerini desteklemek için çoklu medya kaynaklarından da uygun kanıtlar sunabilmesi hedeflenmektedir. Buna ek olarak 8. sınıfta öğrencilerin yazılarında mizahi öğelere yer verebilmelerini hedefleyen bir kazanım mevcuttur. Böylece onların resim, fotoğraf, video, karikatür gibi görsel içeriklerden yararlanmalarına zemin hazırlanmıştır.

Dikkat edildiğinde yukarıdaki kazanımların tamamı görselleri, yazılı metinlerin destekleyici bir unsuru olarak görmekte ve öğrencilerin bunları etkili kullanmalarına işaret etmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde öncelikle araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar verilip tartışılmakta, ardından ilk ve ortaokul öğrencilerinin görsel okuma ve görsel sunu becerilerinin etkili bir biçimde geliştirilebilmesi ile ilgili olarak öneriler sunulmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarının görsel okuma ve görsel sunu becerileri açısından değerlendirildiği bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Program’da öğrencilerin görsel okuma becerilerini geliştirmeye yönelik en çok kazanım dinleme/izleme öğrenme alanında yer almaktadır ve bunların sayısı sınıf düzeyine göre kademeli olarak artmaktadır. Görsel okuma ve görsel sunu becerilerine ayrı bir öğrenme alanı olarak yer veren 2005 (1-5. Sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı göz önüne alındığında, 2018 Programı’nın dinleme/izleme öğrenme alanı bünyesinde yeterli düzeyde kazanımın sunulduğu söylenebilir. Yalnızca 2005 Programı’nda mevcut olan “Duyduğu kelimeleri görsellerle eşleştirir (MEB, 2004, s. 125).” kazanımına mevcut Program’da yer ayrıldığı tespit edilmiştir. Bunların yanında, 2018 Programı’nın dinleme/izleme öğrenme alanı kapsamındaki kazanımlarına dikkat edildiğinde, öğrencilerin iyi bir medya okuru (medya ile iletilen mesajları hızlı, doğru ve eksiksiz anlayabilen) olabilmelerinin hedeflendiği anlaşılmaktadır. 21. yüzyıl becerilerinin yanı sıra Program’ın “Yetkinlikler” bölümünde de ifade edildiği (s. 4) üzere Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nde sunulan yeterlilikler arasında dijital yetkinliğin mevcut olduğu göz önüne alınırsa medya bağlamında dinleme/izleme öğrenme alanının uygun kazanımlara sahip olduğu yargısına ulaşılabilir.

Okuma öğrenme alanı kapsamındaki kazanımlar incelendiğinde, öğrencilerin görsel okuma becerilerini geliştirmeye yönelik 10 kazanıma rastlanmaktadır. Ancak dinleme/izleme kazanımları ile karşılaştırılacak olursa bunların her sınıf düzeyinde tekrar etme oranı düşüktür. Söz konusu 10 kazanımdan yalnızca 2’si bütün sınıflarda hedeflenen bir beceri olarak sunulmuştur. Bunların yanında bazı kazanımların, öğrencilerin gelişimlerine uygun olarak düzeylendirilmediği saptanmıştır. Öğrencilere bir metnin konusunu/içeriğini veya bilmedikleri kelimelerin anlamlarını görsellerden hareketle tahmin edebilmelerine yönelik kazanımlar, 2005 Programı’nın görsel okuma öğrenme alanında mevcut olmayıp yeni sunulan becerileri temsil etmektedir.

Anlama becerileri kapsamında incelenen dinleme/izleme ve okuma öğrenme alanlarına göz atıldığında, 2005 Programı’nda sunulan “Doğayı izler, doğadaki değişimleri fark eder ve yorumlar.”, “Çevresindeki sosyal olayları anlamlandırır ve yorumlar.” ile “Renkleri tanıır, anlamlandırır ve yorumlar.” kazanımlarına yer vermediği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin görsel kanallarına hitap eden her türden mesajı anlayabilmeleri adına bu kazanımların da sunulması uygun olacaktır.

Öğrencilerin görseller kullanarak kendilerini ifade edebilme becerisine sahip olmalarını sağlayan kazanımlarla Program’ın konuşma ve yazma öğrenme alanlarında karşılaşılmaktadır. Görsel okuma becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımlarla kıyaslandığında, bu kazanımların yetersiz sayıda ve nitelikte olduğu görülmektedir.

Konuşma öğrenme alanına ait kazanımlardan görsel sunu becerisi ile ilgili olduğu düşünülen sadece bir kazanım (Hazırlıklı konuşmalar yapar.) mevcuttur ve bu kazanımın 4. sınıftan

itibaren kendine yer bulduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla 1-3. sınıflardaki öğrencilerin görseller yoluyla kendilerini ifade edebilme becerisi kazanmaları hedefler arasında yoktur. Kazanım açıklamaları, 4'ten 8. sınıfa kadar öğrenci seviyesine uygun bir şekilde değişikliğe uğrayarak kısa süreli sunumlardan bilgi şöleni (sempozyum), panel, forum vb. ortamların sunumlarına doğru bir gelişim çizgisine sahiptir.

Yazma öğrenme alanında konuşmaya nazaran görsel sunu becerisiyle ilgili olduğu düşünülen daha çeşitli kazanımlarla karşılaşılmaktadır. Bunlar 1. sınıfta 8'e kadar aşamalı olarak verilmiştir. 1. sınıf öğrencilerinden karşılaştıkları görsellerle ilgili kelime ve cümleler yazmaları beklenirken 2. sınıftan itibaren önce kısa metinler (kartpostal, tebrik kartı, kısa olaylar, günlükler, yemek veya oyun tarifleri vb.) ve daha sonra uzun metinler (hikâye edici veya bilgilendirici) kaleme alarak bunlarda uygun görseller kullanabilme becerisi kazanmaları hedeflenmektedir. Bu süreçte çoklu medya kaynaklarından yararlanmalarının sağlanmasına da vurgu yapılmıştır. 8. sınıfta yer alan "Yazılarında mizahi öğelere yer verir." kazanımı da gülmece niteliği taşıyan resim, fotoğraf veya karikatürlerin kullanımı bağlamında görsel sunu becerisi ile ilişkilendirilebilir. Dikkat edildiğinde, yazma öğrenme alanında karşılaşılan bu kazanımların tamamı görselleri, yazılı ifadeleri destekleyici bir unsur olarak görmektedir.

Öğrencilerin sadece görselleri kullanarak mesaj iletebilmelerini hedefleyen kazanımlara Program'da rastlanmamaktadır. Oysa bireyler, sadece görseller vasıtasıyla da kendilerini etkili bir biçimde ifade edebilirler. İletişimde dilin yanı sıra görseller de mesaj iletiminde kullanılabilen kodlama sistemlerindedir (Deniz, 2011). Bu nedenle öğrencilerin kendilerini görseller ile etkili ifade edebilmelerinin önünü açacak kazanımların Program'da bulunması gerektiği; bunun da görsel sunu becerisine ayrı bir öğrenme alanı olarak yer ayrılması sayesinde sağlanabileceği düşünülmektedir.

Öneriler

Ortaya çıkan sonuçlara dayanarak şu önerilerde bulunulabilir:

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın dinleme/izleme öğrenme alanına, 2005 Programı'nda karşılaşılan ve öğrencilerin duydukları kelimeleri görsellerle eşleştirmelerini sağlayan kazanıma yer verilmelidir.

Okuma öğrenme alanında tespit edilen ve görsel okuma becerisi ile ilgili olduğu düşünülen kazanımların tamamı, öğrencilerin gelişim düzeyleri dikkate alınarak düzenlenmelidir.

2005 Programı'nda sunulan "Doğayı izler, doğadaki değişimleri fark eder ve yorumlar.", "Çevresindeki sosyal olayları anlamlandırır ve yorumlar." ile "Renkleri tanır, anlamlandırır ve yorumlar." kazanımları öğrencilerin görsel kanallarına hitap eden her türden mesajı anlayabilmeleri adına 2018 Programı'na ilave edilmelidir. Bu ilave dinleme/izleme yahut okuma öğrenme alanlarına veya ayrıca oluşturulacak bir *görsel okuma* öğrenme alanına yapılabilir.

Öğrencilerin görseller yoluyla sözlü anlatımlarını desteklemeleri için konuşma öğrenme alanı kazanımlarına sadece 4-8. sınıflarda değil, 1-3. sınıflarda da yer verilmelidir. Ayrıca öğrencilerin bu beceriyi sadece hazırlıklı konuşmalar değil, diğer konuşma türlerinde de kullanabilmelerinin yolunu açacak kazanımlar sunulmalıdır.

Görsellerin sadece yazılı veya sözlü metinleri destekleyici bir unsur olarak görüldüğü 2018 Programı'nda bu algı kırılmalı, öğrencilerin yalnızca görseller yoluyla kendilerini doğru ve eksiksiz ifade edebilmelerini sağlayacak kazanımlar ayrıca hazırlanacak bir *görsel sunu* öğrenme alanı başlığı altında sıralanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akpınar, B. (2009). İlköğretim 1–5. sınıflar Türkçe öğretim programları görsel okuma ve sunu öğrenme alanının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 37-49.
- Arı, A. (2013). Bilişsel alan sınıflamasında yenilenmiş Bloom, SOLO, Fink, Dettmer taksonomileri ve uluslararası alanda tanınma durumları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 259-290.
- Balun, H. (2008). *İlköğretim I. kademedeki uygulanan görsel okuma ve görsel sunu öğrenme alanının Türkçe öğretiminde kazanımlara ulaşmadaki etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.
- Bozkurt, E. (2011). *İlköğretim I. sınıf Türkçe Ders Programı görsel okuma-görsel sunu kazanımlarının ve ilk okuma yazma öğretiminde kullanılan görsellerin etkililiğinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.
- Bümen, N. T. (2006). Program geliştirmede bir dönüm noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi. *Eğitim ve Bilim*, 31(142), 3-14.
- Deniz, K. (2011). Etkili iletişim. S. Gülerer (Der.), *Üniversiteler için dil ve anlatım içinde* (s. 549-635). Ankara: Gazi Kitabevi.
- İşeri, K. ve Baştuğ, M. (2016). Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, 4(4), 17-35.
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's Taxonomy: An overview. *Theory into Practice*, 41(4), 212-218.
- Kotluk, N. ve Kocakaya, S. (2015). Digital storytelling for developing 21st century skills: from high school students' point of view. *Journal of Research in Education and Teaching*, 4(2). 354-363.
- Kuru, A. (2008). *İlköğretim Beşinci Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan görsel okuma ve görsel sunu becerilerinin öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2004). *Türkçe dersi (1-5. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitaplığı Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2006). *Türkçe dersi (6-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitaplığı Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2015). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitaplığı Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Devlet Kitaplığı Müdürlüğü. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663> sayfasından erişilmiştir.
- Özyurt Aydemir, E. (2016). *Dördüncü sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın görsel okuma ve sunu becerilerini geliştirme açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- P21 (Partnership for 21st Century Learning) (2019). Framework for 21st Century Learning. http://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_Brief.pdf sayfasında erişilmiştir.
- Tutkun, Ö. F. (2012). Bloom'un yenilenmiş taksonomisi üzerine genel bir bakış. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 14-22.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

EXTENDED ABSTRACT

2018 Turkish Course Curriculum Within The Scope of Visual Reading and Visual Presentation Skills

Introduction

Turkish course curriculums has been renewed or updated like the other course curriculums since the declaration of the Turkish Republic in Turkey. Some of these programs aim to improve students' visual reading and visual presentation skills and set goals in this direction.

These skills are took place for the first time as “Visual Reading and Visual Presentation” title. in 2005 Turkish Course Curriculum (for 1-5. grades). There are many objectives and acquisitions in this Curriculum which defines the visual reading as “reading, comprehending and structuring shapes, symbols, pictures, graphics, tables, body languages, nature and social events” and the visual presentation as “students’ transmitting of motions, thoughts and knowledges via visuals (MEB, 2004, p. 18)”. This learning field is not seen in curriculum for 6-8. grades which was published after one year but some acquisitions had been included in the objectives of other learning fields (listening, reading, speaking, writing). The situation did not change in the 2015 and 2017 programs that were published later.

2017 Turkish Course Curriculum has been gradually implemented since 2017-2018 academic year and has been updated as a result of monitoring and evaluation studies throughout the process. It was found that visual reading and visual presentation skills are not included as a seperate learning field in updated 2018 Curriculum. However, it is thought that visual reading and visual presentation play an important role in making students upskill “effective communication” that is shown among the 21st century skills and expressed in the 2018 Turkish Lesson Curriculum (Kotluk ve Kocakaya, 2015; MEB, 2018; P21, 2019). It is expected from 21st century people who are exposed to pictures, photographs, graphical symbols, videos, etc. intensely in daily life that they can understand messages by visuals quickly and accordingly and express themselves effectively by these type of coding systems. Fort his reason, the importance of acquisitions that aims to educate students as effective visual readers and visual presenters throughout school process.

There are some studies that examine Turkish course curriculums in terms of students’ visual reading and visual presentation skills and they evaluate these curriculums (especially 2005 Curricuium) according to the teachers’ opinions only. There are no study on 2015 or 2017 curriculums in terms of this skills except İşeri and Baştuğ’s (2016) study. Consequently, it is thought that this paper which evaluates the 2018 Curriculum in terms of this skills will overcome the deficiencies aforesaid and contribute the field. As a matter of fact, to make students “enrich their vocabulary by their listenings/watchings and gain language taste and awareness”, “improve their motions, thoughts and imaginations”, “gain accessing, editing, questioning, using and producing information skill from printed materials and multimedia sources” (MEB, 2018, p. 7) are among the Curriculum’s special objectives.

Method

Document analysis method was used in this study that was designed in qualitative research model. In this context, Turkish Course Curriculum to be updated in 2018 was analysed in terms of visual reading and visual presentation skills.

Data were collected from listening/watching, reading, speaking, writing learning fields' acquisitions of 2018 Turkish Course Curriculum which can be downloaded from Board of Education's website within the Republic of Türkiye Ministry of National Education. The acquisitions that were thought to be belong to visual reading and visual presentation skills were noted in an observation form. Collected data has been presented in terms of "visual reading and "visual presentation" in general, "listening/watching", "reading", "speaking" and "writing" in particular. Comments on this acquisitions were included.

Results and Discussion

Acquisitions to improve students' visual reading skills are took place in listening/watching learning field mostly and number of them increase according to the level of grades. When the 2005 Curriculum take into account, there are adequately acquisitions in 2018 Curriculum's listening/watching learning field. "He or she can match the visual with words listened." acquisitions that was existed in 2005 Curriculum do not exist in 2018 Curriculum only. It is aimed that students are expected to be effective media readers when the 2018 Curriculum's listening/watching learning field acquisitions is examined cautiously in addition. It can be concluded that this learning field has proper acquisitions within the scope of media when digital qualification is considered that was took place in 21st century skills and National Qualifications Framework's qualifications in Türkiye.

10 acquisitions aims improving students' visual reading skill were encountered in 2018 Curriculum's reading learning field but they have low repetition rate compared to the listening/watching acquisitions. Only 2 of 10 reading acquisitions are presented in whole grade levels. Some acquisitions are not setted according to the development level of target groups in addition. Acquisitions aimed guessing the meaning of any word or topic/content of a text by means of visuals were took place in 2005 Curriculum but do not exist in 2018 Curriculum.

"He or she watches the nature, recognizes and interprets the changes in it.", "He or she gives meaning and interprets the social events around him/her." and "He or she recognizes, gives meaning and interprets colors." acquisitions that was existed in 2005 Curriculum is not founded in 2018 Curriculum's listening/watching or reading learning fields. It is appropriate to present these acquisitions so that students can understand whole messages that adress their visual channels around them.